

СВІТОГЛЯДИ Г. С. СКОВОРОДИ У ТВОРІ «ВСЬКОМУ МІСТУ – ЗВИЧАЙ І ПРАВА»

Дам-Васильєва Ч. А.

Науковий керівник – ст. викл. Сергієва А.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

У роботі розкрито світогляди українського письменника Григорія Савовича Сковороди, досліджено цінності поета та можливість їх застосування у нашому житті.

Ключові слова: Григорій Сковорода, філософія, світогляди, вірш-пісня, «Всякому місту – звичай і права», аналіз твору.

Ця тема актуальна, бо пам'ять про поета-філософа продовжують вшановувати, так 3 грудня 2022 року відбулося 300 років від дня народження Григорія Сковороди. І пам'ятають про видатного українського просвітителя-гуманіста не лише в Україні, але й в усьому світі! Люди відзначають ювілеї Г. Сковороди, відкривають меморіальні музеї, споруджують пам'ятники.

Це питання досліджували Крисюк Тетяна, Олександр Панченко, Карівець Ігор.

Мета: розглянути світогляди Григорія Савовича Сковороди, на прикладі вірша-пісні «Всякому місту – звичай і права». Встановити значення цих поглядів і важливість їх застосування у сучасному житті.

Безумовно, велику роль у становленні нової української літератури відіграв видатний український філософ, просвітитель і письменник Григорій Сковорода. Його творчість цінували Тарас Шевченко, Іван Франко, Лев Толстой та багато інших українських і письменників.

На жаль, Сковороді вдалося на власні очі спостерігати жорстокість поміщиків, які нещадно карали кріпаків. Саме в цей період остаточно формується його світогляд і визначаються творчі принципи як письменника і філософа. Численні враження та роздуми узагальнюються в його літературній творчості. Він закликає людей прагнути до самопізнання та самовдосконалення, чистоти душі, дотримання Божих заповідей, які роблять людей по-справжньому щасливими. Особистість Григорія Сковороди відображена не лише в оповіданнях про нього, а й у байках, переказах та легендах, які йому належать.

Щоб краще зрозуміти точку зору поета, розглянемо вірш, що став пісне – «Всякому місту звичай і права». У цьому творі автор розмірковує про те, що

багато людей керовані згубними пристрастями, марнують своє життя, обманюють інших, ціною наживи. Письменник засуджує дії зрадників, ледарів, розпусників, бюрократів. Він виступає проти соціальної несправедливості, бюрократичної системи, яка існує і принижує людську гідність. Можу навести, наприклад, ці рядки віршу:

Панські Петро для чинів тре кутки,
Федір-купець обдурити прудкий,
Той зводить дім свій на модний манір,
Інший гендлює, візьми перевір!

А у ліричного героя є лише одна турбота – прожити життя чесно, по совісті та з чистим розумом. Адже смерті байдуже бідняк ти чи пан, перед смертю всі рівні. Постати перед нею спокійно може лише той, у кого «совість, як чистий кришталь».

Як казав Григорій Сковорода: «Не той щасливий, хто багато має, а хто задоволений тим, що має». Тому в очах читачів Сковорода – це звичайна людина з незвичайним баченням світу й особливим розумінням життя. Саме своєю творчістю, філософією та життям поет демонструє можливість глибокої трансформації. Філософія Григорія Савовича Сковороди є бездоганим прикладом існування української духовної філософії, яка є рушійною силою, здатною самостійно виробити систему поглядів, честі, совісті та гідності. Вона є своєрідним визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, заклик до гуманізму і «сродної» дії.

Увесь цей час світ ловив поета. Йому пропонували і високі світські посади, і духовну кар'єру. Але він завжди залишався вірним своїм принципам, відстоюючи особисту волю та ніколи не піддавався спокусам світу. Сковорода відмовив навіть цариці Катерині II, заявивши: «Мені моя сопілка і вівця дорожчі царського вінця». Сковорода не потребував слави й честі, високого становища й багатства. Він вважав, що жити по совісті – це життя щасливо, а найголовніше в житті – зберегти себе, бути вільним і незалежним. «Якщо любиш прибуток, шукай його пристойним шляхом. Тисяча на те перед тобою благословенних ремесел», – казав письменник.

Тому великий філософ вирішив втекти від злого світу і отримати духовну свободу. Поет ніколи не зраджував своїм принципам і має повне право заповідати такий напис на могилі: «Світ ловив мене, та не спіймав».

Література

1. Всякому місту – звичай і права – Григорій Сковорода URL: <https://ukrtvory.in.ua/vsyakomu-mistu-zvichaj-i-prava-grigorij-skovoroda-skorocheno/> (дата звернення: 27.10.2022).
2. Філософ та культурний діяч Григорій Сковорода URL: https://kr.gov.ua/ua/news/pg/220714786463536_s/ (дата звернення: 19.10.2022).
3. Аналіз вірша Григорія Сковороди – «Всякому місту – звичай і права» URL: <https://ukr-lit.com/analiz-virsha-grigoriya-skovorodi-vsyakomu-mistu-zvichaj-i-prava/> (дата звернення 01.11.2022).
4. Карівець Ігор. «Метафілософія Григорія Сковороди». Національний університет «Львівська політехніка», 2016. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4371/karivec.pdf> (дата звернення 30.10.2022).